

DEZVOLTAREA TENDINȚELOR STRATEGICE ALE PRINCIPALILOR ACTORI INTERNAȚIONALI ÎN ANUL 2013

DEVELOPMENTS OF MAJOR INTERNATIONAL ACTORS' STRATEGIC TRENDS IN 2013

*dr. Mihai-Ștefan DINU**

Rezumat: Deși dinamic din punct de vedere al evenimentelor politice la nivel internațional, anul 2013 nu a fost un punct de referință pentru schimbări strategice semnificative pe scena globală. Astfel, dinamica evenimentelor și a principalilor actori internaționali importanți a confirmat mai degrabă ideea că, din punct de vedere strategic, schimbările inițiate în anii trecuți sunt încă în curs de dezvoltare, ceea ce a produs, evident, modificări ce au afectat sau vor afecta starea de securitate regională în Europa, Africa de Nord, Orientul Mijlociu, Caucaz și, nu în ultimul rând, în regiunea Asia-Pacific. Din nefericire, starea de securitate în regiunile menționate tinde să fie afectată la modul negativ, persistența unor probleme, dispute sau conflicte (Egipt, Mali, Siria, Iran, Caucaz, Arhipelagul Senkaku/Diaoyu) sau apariția unor noi (Ucraina, Sudanul de Sud), unele dintre acestea în zone învecinate sau de interes strategic pentru România, sprijinindu-ne această afirmație.

Cuvinte-cheie: securitate; schimbări strategice; conflict; competiție pentru resurse energetice; Ucraina; Rusia; SUA.

Abstract: Although dynamic in terms of international political events, 2013 does not constitute a reference momentum for significant strategic shifts on the global scene. Hence, the dynamic of main events and international actors rather confirmed the idea that strategically the strategic changes emerged on the past years are still developing. This state of facts lead to changes which affected or will affect regional security in Europe, North Africa, Middle East, Caucasus, and not the least, Asia-Pacific region. Unfortunately, the security level in the afore mentioned regions tend to be negatively affected, the persistence of old or older problems, disputes or conflicts (Egypt, Mali, Syria, Iran, Caucasus, SenkakuIsles,) or the emergence of new ones (Ukraine, South Sudan) – some of them in Romania's neighboured or strategic interes areas – supporting our conclusions.

Keywords: security; strategic shifts; conflict; energy resources competition; Ukraine; Russia; USA.

* Mihai-Ștefan DINU, doctor în Științe Militare, este cercetător științific gradul II în cadrul Facultății de Securitate și Apărare, Universitatea Națională de Apărare „Carol I”, București, România.
E-mail: mihaistdinu@yahoo.co.uk.

Introducere

Discursul privind starea națiunii, susținut de președintele Statelor Unite în 12 februarie 2013, debuta cu un citat din perioada Războiului Rece al fostului președinte american John F. Kennedy, care declara “Constituția nu ne transformă rivali pentru putere, ci parteneri în scopul progresului”¹³. Deși putea fi interpretată ca un îndemn pentru cooperare a forțelor politice ale SUA în plan intern, pe parcursul întregului discurs acest citat poate fi interpretat ca un motto și pentru politica externă americană, fapt ce reiese în aspecte precum politica privind securitatea energetică, schimbul/partajarea de informații, securitatea cibernetică și, nu în ultimul rând, reușita misiunii din Afganistan în scopul consolidării unui stat afgan unit și suveran¹⁴.

Uniunea Europeană

În discursul său privind starea Uniunii, susținut în 12 septembrie 2012 la Bruxelles, președintele Jose Manuel Barroso, aducea înaintea statelor membre apelul pentru formarea unei federații de state-națiune, fundamentată pe o reală uniune politică, economică și monetară, și, nu în ultimul rând, o politică externă armonizată.

În ceea ce privește politica externă, facem referire la raportul *European Foreign Policy Scorecard 2014*, raport al cărui scop este de a realiza o evaluare de ansamblu a eficienței politicii externe europene în anul anterior. Remarca generală a raportului este aceea că performanța politicii externe a UE s-a prezentat sub o formă mult îmbunătățită față de anul anterior, îmbunătățire ce a fost posibilă pe fondul a două succese esențiale, și anume: disputa Serbia-Kosovo și problema programului nuclear iranian. Astfel, în aprilie 2013 a fost posibilă realizarea unui acord între autoritățile de la Belgrad și cele de la Priștina, acord ce reprezintă produsul mai multor runde de discuții facilitate încă din anul 2011 de către Uniunea Europeană. Cea de a doua reușită a fost marcată în luna noiembrie 2013, când au fost întrezărite șanse reale de rezolvare a aspectelor problematice din cadrul programului nuclear iranian, fără implicarea acțiunilor militare.

Dintre aspectele care ating cerințele de performanță la capitolul politică externă, același raport menționează șase, și anume:

- relațiile cu China;
- relațiile cu Rusia;

¹³ Traducerea și adaptarea autorului; în original: “the Constitution makes us not rivals for power but partners for progress.” Vezi transcrierea discursului la: www.whitehouse.gov/Remarks-by-the-President-in-the-State-of-the-Union-Address.

¹⁴ *Ibidem*.

- relațiile cu SUA;
- relațiile cu regiunea europeană extinsă;
- relațiile cu Orientul Mijlociu și Nordul Africii;
- aspectele multilaterale și de management al crizelor.

Astfel, cele mai de succes politici ale Uniunii Europene, remarcate în cadrul raportului pentru anul 2013, au fost cele privitoare la: relațiile cu SUA privind comerțul și investițiile, relațiile cu SUA privind Iranul și proliferarea armelor, Iran, Kosovo, relațiile cu SUA privind Balcanii, politica europeană privind neproliferarea și comerțul cu arme, investițiile și accesul la piața chineză, relațiile cu Rusia privind aspectele energetice, liberalizarea comerțului cu Rusia, relațiile cu SUA privind Procesul de Pace din Orientul Mijlociu, Somalia.

Pe de altă parte, raportul amintit anterior nu evită să prezinte și politicile mai puțin reușite ale anului 2013. Este vorba despre relațiile cu SUA privind conflictul din Siria, relațiile cu SUA privind cooperarea în domeniul informațiilor și a protecției datelor, diversificarea traseelor de aprovizionare cu gaz a Europei, relațiile cu Turcia în problema cipriotă.

NATO

Așa cum reiese din analiza prezentată în secțiunea anterioară, majoritatea acțiunilor de politică externă a Uniunii Europene se desfășoară pe direcția transatlantică, în directă legătură cu SUA. Discuțiile despre relațiile UE cu SUA, dincolo de cadrul mai larg al cooperării transatlantice, nu pot fi complete fără a analiza dinamica NATO ca actor nonstatal important în cadrul scenei internaționale.

Principalele direcții de acțiune ale NATO au avut, în anul 2013, următoarele obiective:

- angajarea activă a forțelor;
- extinderea parteneriatelor în scopul întăririi securității globale;
- cooperarea cu alte organizații internaționale;
- educația;
- modernizarea apărării;
- cyber-defence;
- apărarea contra terorismului;
- transformarea Alianței.

Astfel, NATO a fost angajat activ pe trei continente¹⁵, pentru realizarea securității prin operații pentru rezolvarea crizelor și conflictelor dincolo de frontiera Alianței. În acest sens au fost desfășurate instruirea forțelor afgane,

¹⁵ *The Secretary General's Annual Report*, NATO Public Diplomacy Division, Bruxelles, 2014, p. 3.

monitorizarea navală în Marea Mediterană, sprijinul acordat Uniunii Africane pentru operațiile antipiraterie din Hornul Africii, sprijinirea Turciei după declanșarea conflictului din Siria.

Un interes deosebit a fost acordat componentei educaționale, prin intermediul programelor destinate să crească interoperabilitatea nu numai în cadrul Alianței, ci și în statele partenere, precum Armenia, Georgia, Azerbaidjean, Moldova, Serbia, Ucraina, Uzbekistan.

În ceea ce privește componenta de modernizare a apărării, aceasta se desfășoară, în principal, prin intermediul inițiativei Smart Defence. A fost extins numărul proiectelor desfășurate, dintre acestea menționând aici: *Multinational Cyber Defence Capability*, *Pooling CBRN Capabilities*, *Multinational Aviation Training Centre*, *Pooling Maritime Patrol Aircraft*, *NATO Universal Armaments Interface*¹⁶.

De asemenea, a continuat cooperarea cu Rusia în sensul proiectării unei arhitecturi care va apăra atât NATO, cât și Rusia de amenințarea atacurilor cu rachete balistice.

Pe acest fond, transformarea Alianței a continuat în domenii precum planificarea apărării, structura de comandă, agenții și comandamente în scopul asigurării unor forțe flexibile, agile și desfășurabile în teatru cu întreaga infrastructură și logistică de sprijin aferentă.

China – Rusia – Turcia, ecuația cu trei necunoscute pentru SUA

Dacă în 2013, China a avut o evoluție relativ constantă, aceasta s-a datorat și continuității acțiunilor sale. Astfel principalele domenii de interes ale Chinei au fost constituite de securitatea energetică, angajarea în competiția pentru resurse, în special în zonele maritime învecinate. În plan intern au fost continuate programele de dezvoltare și modernizare militară. S-a accentuat efortul depus în direcția dezvoltării componentelor navale și aeriene, în același timp cu extinderea zonelor de control în Marea Chinei De Est, în apropierea arhipelagului Senkaku, prin adoptarea unei strategii de tip *anti-acces/interdicție în zonă*¹⁷ (*anti-access/area denial – A2/AD*). Acest tip de strategie este dificil de contracarat din punct de vedere militar și strategic de către SUA, care a declarat încă de acum doi ani mutarea efortului strategic către regiunea Asia-Pacific în scopul contrabalansării puterii Chinei în regiune. Chiar dacă luăm în calcul noul concept de *Air-Sea Battle* (ASB), experții americani¹⁸ sunt de părere că acesta are nevoie de o eficiență mai

¹⁶ *Ibidem*, pp. 14-15.

¹⁷ Thomas Davis, David Barno, Nora Bensahel, *The enduring Need for Electronic Attack in Air Operations*, în Policy Brief, Center for a New American Security, Washington, 2014, p. 2.

¹⁸ *Ibidem*, p. 3.

ridicată din punct de vedere operațional întrunit pentru a putea contracara măsurile A2/AD instituite asupra unei zone geografice relativ întinsă.

În ceea ce privește activitățile de parteneriat și în cadrul organizațiilor regionale de securitate, China își dezvoltă relația cu Rusia atât bilateral, în special în ceea ce privește asigurarea resurselor energetice, cât și în cadrul Organizației de Cooperare de la Shanghai (OCS). Cooperarea cu Rusia în cadrul OCS, beneficiază de sprijinul membrilor acestei organizații (Kazahstan, Kârgâstan, Tadjikistan, Uzbekistan) majoritatea statelor din regiunea Asiei Centrale), dar și a observatorilor (Afganistan, India, Iran, Mongolia, Pakistan), partenerilor de dialog (Belarus, Sri Lanka, Turcia).

Deja confruntate cu o situație delicată în relația cu Rusia, în ceea ce privește amplasarea Scutului Antirachetă, atât SUA cât și Uniunea Europeană s-au aflat într-o poziție dificilă odată cu exprimarea opțiunii Turciei, stat membru NATO, de a deveni membru al OCS, după ce aceasta din urmă a acceptat, în anul 2012 invitația de a deveni partener de dialog OCS. Deși ar putea fi interpretată drept o mișcare strategică a Turciei pentru a relua negocierile de aderare la UE, acceptul invitației complică situația strategică atât în regiunea pontico-mediteraneană, cât și în cea a Caucazului, Asiei Centrale, Orientului Mijlociu și Asiei Centrale. Prin noua relație de cooperare în cadrul OCS, Rusia transformă o veche relație de rivalitate într-una de colaborare, fapt ce îi facilitează accesul pe ruta maritimă pontico-mediteraneană, în condițiile înnoirii și creșterii flotei de la Marea Neagră și a prezenței în Mediterana.

Opțiunea Turciei de a deveni partener de dialog OCS, la care se adaugă și declarațiile directe de pe parcursul anului 2013, prin care își exprimă dorința ca Rusia să îi faciliteze accesul ca membru deplin în cadrul OCS, ne confirmă opinia că Turcia urmărește o strategie de negociere în forță în relația cu SUA, NATO și Uniunea Europeană. În fapt, această strategie pare a fi confirmată și de sprijinul¹⁹ pe care NATO l-a acordat Turciei odată cu escaladarea conflictului din Siria, dar și de decizia Comisiei Europene de a relua negocierile de aderare cu Turcia, decizie confirmată prin semnarea, la Ankara, în 16 decembrie 2013, a *Acordului UE-Turcia de readmisie a persoanelor rezidente fără autorizare*, de către comisarul european Cecilia Malmstrom²⁰.

Cu toate acestea, evoluția Turciei în relația sa cu Occidentul rămâne una supusă analizei, cu atât mai mult cu cât Rusia pare a-și întări poziția în fostul spațiu sovietic, atât politic cât și economic, prin conturarea din ce în ce mai clară a

¹⁹ *NATO support Turkey: Background and Timeline*, la www.nato.int/cps/en/natolive/topics_92555.htm

²⁰ *EU-Turkey Readmission Agreement signed and Visa Liberalization Dialogue launched*, la ec.europa.eu/dgs/home-affairs/what-is-new/news/news/2013/20131216_01_en.htm

proiectului Eurasiatic care să cuprindă statele din fosta URSS și vecinătatea apropiată, dar și militar, prin decizia de a interveni militar în regiunea Crimeea ca urmare a situației instabile din Ucraina, situație care a escaladat în decembrie 2013. Prin această acțiune militară, Rusia confirmă aspirațiile de a controla accesul la Marea Neagră și strategia de a colabora cu Turcia în cadrul OCS pentru obținerea unui acces mai facil în spațiul Mării Mediterane.

Concluzii

În urma analizei prezentate, putem concluziona că situația strategică în zonele de interes ale actorilor internaționali importanți poate fi considerată ca fiind în schimbare, unele alianțe vechi destrămându-se, iar altele noi fiind construite pe baza unor interese strategice noi ale actorilor menționați. Evident, starea de securitate la nivel regional și internațional rămâne una mai puțin previzibilă, ceea ce, probabil, va conduce, cu mici excepții, către o atitudine rezervată în relațiile dintre actorii internaționali principali.

O altă concluzie ce se poate desprinde este aceea că centrele de putere tind să se regionalizeze, localizându-se tot mai aproape de regiunea Euroasiei, regiune care, potrivit teoriilor lui MacKinder și Spykeman, constituie Hartlandul, iar cine stăpânește Hartlandul stăpânește Europa și va domina scena internațională.

BIBLIOGRAFIE

A More Secure Europe in A Better World, *Strategia de Securitate a Uniunii Europene*.

EU-Turkey Readmission Agreement signed and Visa Liberalization Dialogue launched, la ec.europa.eu/dgs/home-affairs/what-is-new/news/news/2013/20131216_01_en.htm

NATO support Turkey: Background and Timeline, la www.nato.int/cps/en/natolive/topics_92555.htm

The Secretary General's Annual Report, NATO Public Diplomacy Division, Bruxelles, 2014.

DAVIS Thomas, BARNO David, BENSACHEL Nora, *The enduring Need for Electronic Attack in Air Operations*, în Policy Brief, Center for a New American Security, Washington, 2014.

www.whitehouse.gov

